

het meestal gemakkelijker op de actualisten contrôle uit te oefenen — men behoeft immers maar zo onbevooroordeeld mogelijk om zich heen te kijken — dan op de echte historici, die men pas goed op de vingers kan tikken wanneer men werkelijk „tot de bronnen” teruggaat. Het onderscheid dat de geschiedenisfilosofen maken tussen historische feiten en historische interpretaties, berust vooral op de onmogelijkheid, in de laatstgenoemde de factoren met het voorteken „hier-nu” duidelijk te onderscheiden. Niettemin blijft het waar, dat er een slechts door genialiteit overbrugbare kloof gaapt tussen den actualist-criticus en den toch altijd min of meer critiserenden historicus. Dat verschil blijkt pas goed, zodra zij elkander toevalligerwijze ontmoeten, — zoals thans op mijn werktafel.

Wanneer het om literatuur-critiek en literatuur-geschiedenis gaat, liggen de bronnen weliswaar in beide gevallen erg voor de hand. Gij kunt er een boek van Bordewijk op nalezen, om te zien in hoeverre de criticus D. A. M. BINNENDIJK in zijn *Zin en tegenzin*² deze figuur heeft begrepen en in zijn betekenis juist heeft weten te schatten. Ook kunt gij — alleraangenaamste bezigheid — de Maria-legenden van het Katwijkse handschrift gaan herlezen, om na te gaan, wat Dr J. L. WALCH in de eerste aflevering van zijn *Nieuw Handboek tot de Ned. Letterkundige Geschiedenis*³ aan eigengereids, en wat aan onverantwoordelijks vertelt. Maar pas dan op. Als Binnendijk van Bordewijk constateert dat hij poogt „zuiver proza” te schrijven, dan mag hij met een zeker recht veronderstellen, dat wij het er hier en nu allen met elkaar over eens zijn, wat zuiver proza is. Als Dr Walch echter uit een van de Maria-

legenden citeert: „Doe was daer een mensche die beseten was metten bosen viant ende began te ropen”, en daarbij aantekent: „Hij was helderziend”, dan gaat hij zijn boekje zo schromelijk te buiten, dat wij hem onwillekeurig moeten antwoorden: „Maar, m'sieu le professeur, als u de geest van deze verhalen zo weinig begrepen heeft, dat u niet ziet, hoe de duivel in zijn wil om het wonder te kleineren, juist de grootheid van Maria aan het licht brengt, en een zo onrooms begrip als helderziendheid hier ten enenmale vreemd is, — dan is u ook klaarblijkelijk toch niet de geschikte persoon om ons in te lichten over het wezen van onze vroegste literatuur.” En dan blijkt, dat de actualist in Dr Walch den historicus een nare poets gebakken heeft, welke overigens lang niet de enige is, die men in de eerste honderd bladzijden van zijn Handboek tegenkomt. Maar daarover t.z.t. meer, wanneer er meer van verschenen is.

Om op Binnendijk terug te komen, het gezag dat hij als criticus geniet, ontleent hij voornamelijk aan het feit, dat hij een zeer æsthetisch en nimmer choquant lyricus is, weinig vruchtbaar maar anderzijds zichzelf altijd gelijkblijvend, en voorts dat zijn critische speurzinnigheid meest die middenweg bewandelt, welke nooit compromitteert, maar wel te allen tijde rakelings langs het compromis voert. Dit geldt in onze dagen als een deugd, en wie haar beoefent verwerft zich stellig een naam als tolerante veel-begrijper. Het instinct dat men hiervoor nodig heeft, valt echter niet te onderschatten, — de tegenovergestelde moed om eigengereid te zijn en zich desnoods grandioos te vergissen (maar dan grandioos, niet waar!) trouwens evenmin. Deze moed bezit Dr Walch in aanzienlijke mate.